

گفت وگوهایی درباره «حذف مشق شب» و باید و نبایدهایش، به همراه بررسی تجربه دیگر کشورها

پایانی بر کابوس مشق شب؟

آلپه توانا، مهین ساعدی | روزنامه نگار

شهریور ماه امسال «رضوان حکیمزاده»، معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش، از طرح حذف مشق شب برای دانش آموزان اول تا سوم ابتدایی خبر داد. این خبر بیشتر خوشایند ما بزرگ ترها بود تا بچه های هنوز مدرسه نرفته و بیگانه با هیولای تکلیف نوشتن؛ ما که سال هاروی دفتر و کتاب خم شدیم و برگه های سفید را ماشین وار سیاه کردیم و کابوس مشق دیدیم و به خاطر چند خط جافانده تنبیه شدیم، از این که نسل جدید مجبور به تکرار چنان تجربه ای نیست، خوشحال شدیم. هدف از چنین طرحی، جایگزینی مهارت آموزی به جای رونویسی بیان شده بود. خبرگزاری ها به نقل از معاون وزیر نوشتند: «ما در دوره ابتدایی تصمیم گرفتیم برای تغییر فضای کلاس از حافظه پروری به سمت مهارت محور در کلاس های که امکانش وجود دارد تکالیف مهارت محور را جایگزین مشق شب کنیم. قرار است در مرحله اول در مدارس که تراکم بین ۱۶ تا ۲۵ نفر دارند به جای رونویسی در منزل و تکرار و تمرین، این کار را در مدرسه انجام دهند و خارج از مدرسه فعالیت عملی که برای زندگی شان ضروری است، انجام دهند. ما تلاش می کنیم زمینه های این کار یعنی مهارت های پایه از جمله مسئولیت پذیری، مدیریت زمان، تصمیم گیری و حل مسئله را فراهم کنیم. این مهارت های پایه در دوره ابتدایی قابل ارائه هستند». در این پرونده می خواهیم بدانیم حالا که دو ماهی از اعلام طرح حذف مشق شب می گذرد، این طرح در چه مرحله ای قرار دارد. با یک روان شناس درباره مزایا و معایب مشق نوشتن صحبت کرده ایم و نیم نگاهی هم داریم به عمل مشقت بار مشق نوشتن در دنیا. (منبع خبر: ایسنا)

مصاحبه نا تمام با معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش برای سر در آوردن از تمام جزئیات طرح

مدارس به اجرای طرح حذف مشق شب موظف شده اند

[۰۰۰]

پایه های اول تا سوم دبستان با تراکم ۱۶ تا ۲۵ نفر دانش آموز الزامی شده است، این تعداد جمعیت بر این اساس

بر این اساس انتخاب شده که معلم فرصت و مکان نظارت بر انجام تکالیف دانش آموزان در کلاس را داشته باشد

با خانم «رضوان حکیمزاده» تماس گرفتیم تا از جزئیات طرح حذف مشق شب، باخبر شویم. ایشان در پاسخ به این سوال که طرح الان در چه مرحله ای است، می گوید: «کلیاتش به مدارس ابلاغ و اجرای آن برای پایه های اول تا سوم با تراکم ۱۶ تا ۲۵ نفر الزامی شده است. جزئیات طرح شامل دستور العمل، شیوه نامه، بسته های پیشنهادی و نمونه ها [نمونه تکالیف جایگزین مشق شب] آماده ارسال است که به زودی برای مدارس فرستاده می شود. البته بخشی از چگونگی اجرا هم به خلاقیت معلم ها و آگدار شده است». او درباره دلیل انتخاب تراکم ۱۶ تا ۲۵ نفری کلاس ها توضیح می دهد: «این تعداد جمعیت بر این اساس انتخاب شده است که معلم فرصت و امکان نظارت بر انجام تکالیف دانش آموزان، داخل کلاس داشته باشد. طرح در کلاس های با جمعیت کمتر از ۱۶ نفر هم اگر تک پایه باشند، قابل اجراست». می خواهم بدانم طرح حذف مشق شب، چه سرنوشتی خواهد داشت. معاون وزیر می گوید: «بر اساس بازخورد هایی که در طول سال تحصیلی دریافت می کنیم، درباره بقیه مقاطع و کلاس های با تراکم کمتر و بیشتر، تصمیم گیری خواهیم کرد». ما سوالات دیگری هم درباره طرح حذف مشق شب داشتیم، اما خانم حکیمزاده معتقد بودند که در مصاحبه تلفنی، بیشتر از یکی دو سوال نباید پرسیده شود. این شد که این سوالات، بی جواب ماند: برای محتوای کتاب های درسی که عموماً مبتنی بر تکلیف در خانه هستند، چه تدبیری اندیشیده شده است؟ در توضیحات طرح آمده که بچه ها قرار است زمانی را که در خانه هستند، به مهارت آموزی بگذرانند اما مشخص نشده از زیبایی یا مهارت ها بر چه اساسی و به چه صورتی خواهد بود؟ بخشی از اجرای طرح به گفته معاون وزیر، به خلاقیت معلم ها و آگدار شده است؛ معلم ها چقدر برای این تکلیف آماده هستند؟ برای تطبیق دانش و شیوه تدریس آن ها با روش جدید آموزشی، چه برنامه هایی پیش بینی شده است؟ چه تضمین و تدبیری وجود دارد که طرح، سلیقه ای اجرا نشود؟ والدین برای هر امر ای با شیوه جدید، اقناع و توجیه شده اند؟

«مشق شب» در کشورهای دیگر دنیا چگونه است؟

حدود ۱۲۰ سال از زمانی که «روبرت نویلیس» معلم سخت گیر ایتالیایی «مشق شب» را به عنوان تنبیه معرفی و استفاده کرد، می گذرد و حالا بعد از گذشت سال ها نظرات مختلفی درباره وجود و ماهیت آن ابراز می شود. «مشق شب» نه فقط در ایران بلکه در جوامع متعدد محل بحث است و هنوز بر چگونگی و میزان آن، اجماع نظری وجود ندارد؛ بعضی کشور ها به سنت دیرین مشق زیاد گفتن پایبند هستند و بعضی دیگر، باور دارند تکلیف دادن به بچه ها اصولی دارد.

سنگاپور | روزانه ۳ ساعت مشق

دانش آموزان دبستانی «سنگاپور» روزی سه ساعت بعد از مدرسه مشغول نوشتن مشق شب هستند. «جیسون تان»، متخصص آموزش و پرورش در سازمان آموزش و پرورش «سنگاپور» می گوید: «انجام روزانه سه ساعت مشق شب در شرایطی که دانش آموزان دبستانی بیش از ۵ ساعت را در مدرسه می گذرانند، منطقی به نظر نمی آید. والدین سنگاپوری هم معتقدند که میزان زیاد مشق شب، زندگی های خانوادگی را تحت تأثیر قرار داده و موجب ایجاد اختلالات فراوانی در خانواده ها شده است.

آمریکا | ۱۰ دقیقه مشق استاندارد

سازمان آموزش و پرورش «آمریکا» باور دارد تنها ۱۰ دقیقه مشق شب برای دانش آموزان پایه های ابتدایی کافی است که البته هنوز برخی معلمان، از این استاندارد پیروی نمی کنند. محققان می گویند: میزان تکالیفی که معلمان برای دانش آموزان آمریکایی در نظر گرفته اند، مناسب و حتی پایین تر از حد معمول است اما والدین به این موضوع معترض هستند؛ آن ها باور دارند با توجه به این که فرزندان شان در تمام ساعات مدرسه فعال و در حال آموزش هستند و تمام اوقات خود را به پیاده کردن آن چه یاد گرفته اند، می پردازند، مشق شب می تواند سلامتی آن ها را به خطر بیندازد و علاوه بر این، موجب ایجاد احساس منفی در آن ها به مدرسه و آموزش سواد شود.

یک روان شناس از باید و نبایدهای حذف مشق شب می گوید ضرورت آمادگی معلم ها و والدین

«نگار فیض آبادی»، کارشناس ارشد روان شناسی بالینی، معتقد است حذف کردن تکلیف از برنامه آموزشی، جزئیات مهمی دارد که در طرح پیشنهادی، اشاره مشخصی به آن ها نشده است.

همه ما در طول سال های تحصیل مان کلی نوشته و خوانده و حفظ کرده ایم اما اگر کسی از ما سوالی کند، بعید است بتوانیم جواب درستی بدهیم.

اشکال کار کجاست؟

یادگیری سطوحی دارد، بر اساس این سطوح مشخص می شود که اطلاعات در کدام قسمت از مغزمان می نشیند. مرحله اول، همان به یاد سپردن است که شما به آن اشاره کردید. مراحل بعدی شامل فهمیدن، به کار بستن، تحلیل، نقد و ارزیابی و ترکیب اطلاعات و خلق کردن است. ما چیزهایی را که در مدرسه آموخته ایم به یاد نمی آوریم چون هیچ وقت متوجه نشدیم بین آن اطلاعات و زندگی روزمره مان چه ارتباطی وجود دارد. هنوز برای مان سوال است که مثلاً کاربرد ب.م.و.ک.م. در زندگی چیست. اشکال در این است که آموزش به روش خلاقانه صورت نگرفته و در سطح اول، یعنی به یاد سپردن، متوقف شده است.

با این اوصاف، حذف مشق شب خبر خوشحال کننده ای است؟

بچه ها باید بتوانند با دست شان کار کنند، مهارت های ظریف را یاد بگیرند و در آن ها متبحر شوند؛ از این حیث، مداد دست گرفتن برای یک بچه ۶-۷ ساله و نوشتن، ضروری است. هماهنگی چشم و دست، مهارت دیگری است که از این طریق تقویت می شود. فایده دیگر مشق نوشتن برای بچه ها این است که خیلی اوقات، اختلالات

یادگیری بر اساس نوشتن تشخیص داده می شوند. اما این همه ماجرا نیست؛ گل بازی و کار کردن با سایر اجسام ظریف هم می تواند مهارت های دست و پنجه نرم خواهند کرد که تقویت کنند. نکته مهم این که طرح حذف مشق شب، میاداد بچه های شان، موش آزمایشگاهی فرض شده باشند؛ همچنین این ترس وجود دارد که اگر این طرح به سرانجام نرسد، تکلیف بچه ها چه می شود. عدالت آموزشی چطور محقق خواهد شد؟ غیر از مدرسه های غیر انتفاعی با جمعیت مناسب، کلاس های پر جمعیت و بی امکاناتی هم وجود دارند؛ آن ها کجای این قضیه هستند؟

و اصلاً سیستم آموزشی ما چقدر برای چنین اتفاقی آماده است؟ معلم ها و مدارس، چیزی کم دارد. بله، معلم ها تا وقتی از درآمد و شرایط زندگی شان راضی نباشند نمی شود از آن ها انتظار داشت به عنوان حلقه واسط بین نظام آموزشی و دانش آموزان، نقش شان را

درست ایفا کنند. در طرح مشق شب، از واژه مهارت آموزی صحبت شده است. سازمان بهداشت جهانی هم اتفاقاً چند سالی است روی آموزش مهارت های ده گانه زندگی شامل خود آگاهی، همدلی، تصمیم گیری، تفکر خلاق و مدیریت خشم تأکید دارد. نکته مهم این است که معلم هایی می توانند مهارت های ضروری را به بچه ها آموزش بدهند که خودشان آن ها را یاد گرفته باشند.

علم روان شناسی درباره تکلیف اصولی چه نظری دارد؟ تکلیف باید مقداری چالش برانگیز باشد؛ به این معنا که کمی از سطح توانایی دانش آموز بالاتر باشد و با کمی تلاش از پس آن بر بیاید. به طور کلی تکلیف باید نه آن قدر ساده باشد که دانش آموز را خسته کند و نه آن قدر سخت که باعث ناامیدی و بی انگیزگی بشود و در نهایت او را به این نتیجه برساند که به دردتور و توانمند نیست. طبق پژوهشی که به نظر من خود آموزش و پرورش انجام داده، زمان مناسب برای مشق نوشتن بچه های کلاس اول ۱۰ دقیقه، کلاس دوم ۲۰ دقیقه و کلاس سوم ۳۰ دقیقه در نظر گرفته شده است. تفاوت های فردی هم در تکلیف دادن به بچه ها باید در نظر گرفته شود؛ ممکن است بچه ای با نوشتن راحت باشد و دیگری از این کار خوشش نیاید.

برداشت من از صحبت های شما این است که حرف زدن از مشق دانش آموزان بدون در نظر گرفتن تکلیف معلم ها و مدارس، چیزی کم دارد. بله و حتی دیگری غیر از معلم و کلاس درس. ببینید مثلاً وزیر آموزش و پرورش اعلام می کند که وزن کیف بچه ها نباید بیشتر از ۹ درصد وزن خودشان باشد تا از خستگی عضلانی و انحراف ستون فقرات جلوگیری شود؛ از آن طرف آگهی های تلویزیونی مدام روی کتاب های کمک درسی مانور می دهند. این هماهنگی باید به وجود بیاید، طرح حذف مشق شب باید برای این کتاب ها هم فکری کرده باشد.

مبل ترنجه

مشهد/دیش سناباد ۵۵
۰۵۱-۳۸۴۶۴۳۴۶

مشهد/دیش سناباد ۴۵
۰۵۱-۳۸۴۳۶۰۱۸

production of iran and turkey